

לוינסון

היו לי כלפיו גישה חיובית ויחס של כבוד. בכנסת ומחוצה לה נתקלתי במאות פוליטיקאים גדולים וקטנים, שעוררו בי זילזול, שיעמום, ואפילו כוז. העסקן המצוי אינו אדם סימפטי, ואינו מעורר כבוד. לרוב הוא אפס אינטלקטואלי, טכנאי פוליטי משעמם, מומחה לקנוניות. בנוף האפרורי הזה של המימסד הישראלי, בלט לוינסון כאיש מיוחד-במינו, אורגינל אמיתי, אדם אותנטי, מעניין, מרתק וגם מושך.

תיאורים רבים הושמעו השבוע, עליידי ידידי בפה מלא, ועליידי יריביו בחציפה. אלה ואלה עושים לו עוול משווע, ואולי דווקא ה"ידידים" יותר מכל. הדמות המתקתקה של לוינסון, כפי שהוא מצטייר בפיהם, לא היתה ולא נבראה.

לוינסון היה אדם הרבה יותר מורכב ומעניין מכפי שנדמה לשמע דברים אלה. היה בו משהו מן התמימות והסקרנות הילדותית המציניות, אמן, תכונה מורה כשהיא ניכרת אצל אדם שהוא שליט כלייכול, שרירותי ודורסני.

פעם ישבתי בלישכתו בבנק הפועלים בשרות רוטשילד 50, והשיחה התגלגלה איכשהו לעניינים היסטוריים. איני זוכר לשם מה הזמין אותי, אך דיברנו על ענייני המפלגה ועל הליכוד. אמרתי שהליכוד יהרוס את המדינה כפי שהקנאים הרסו את הבית השני.

למה אתה מתכוון? שאל.

אמרתי שהקנאים היו מטורפים, שהכריזו מילחמה חסרת-תוחלת על המעצמה האחת ששלטה בעולם, וכך גרמו להריסתו הבלתי-נמנעת של הבית השני. בשעה שדיברתי היה נדמה לי שאני מעורר בו מחשבות שהיו חרשות לו לגמרי. על כן הארכתי ותיארתי את כל התקופה שבין מרד החשמנאים ועד בריכוכא.

אתה רוצה להגיד שבגלל קבוצה של מטורפים היו היהודים אלסיים שנה בגולה? שאל לוינסון, בפליאה של ילד ששומע בפעם הראשונה שהעולם מסתובב סביב השמש.

אחרי שיחה זו החלטתי לכתוב סדרת-מאמרים על נושא זה. או זה היה רעיון חדש, יתכן שזה נתן גם רחיפה ליהושפט הכרכי לחבר את המחקר שלו על בריכוכא. פעם-פעמים הזמין אותי לאכול איתו ביחידות בחדר-האוכל הפרטי של הנהלת בנק הפועלים. יריביו טענו אז כי בחדר הזה יש מנגנון של האזנה, וכי כל מה שנאמר בו הוקלט. דיברנו בעיקר על המצב במפלגת-העבודה, על הסיכויים לשקמה ועל חלקו שלו בשיקום כזה. לא היו לו אשליות לגבי מנהיגי המפלגה, ודיברנו על הסיכויים שתעלה קבוצת-מנהיגים חדשה, בעלת מיטען רעיוני חדש. הוא היה יונה, וסיפרתי לו על מגעינו עם הפלסטינים.

בשיחתנו האחרונה הזכיר רוב איתן שהתלוננתי באוזניו על טיב האוכל שהוגש בארוחות אלה, שהיה משעמם וחסר-עניין, ולוינסון התלוצץ שהוא מקווה שאיני רוצה להתנקם בו עתה על כך.

אגב, בפגישה אחרונה זו גם הכחיש לוינסון מכל וכל את הסיפור המקובל, שפרס הציעו לו להיות מועמד לתפקיד שר-האוצר בממשלת-המערך אחרי הבחירות של 1981, ושהוא תבע לעצמו סמכויות דיקטטוריות אשר פרס לא היה מוכן להעניקן. בפיו היה תיאור שונה לגמרי. לדבריו, אחרי הופעה שלו במפלגה, שאל אותו פרס בשיחה קצרה, בדלת, אם הוא מוכן להיות מועמד לתפקיד שר-האוצר. הוא השיב בחיוב. לאחר מכן המתין לוינסון לשווא לשיחת-טלפון של פרס. מעולם לא שמע עוד מפרס על העניין. הוא דיבר על פרס בזלזול גמור.

משרתים במקום ידידים

ב כל הפגישות שאלתי את עצמי: מה מריץ אותו? איזה מין אדם זה? היה ברור שאין הוא מסוגל ליצור מגע רגיל עם בני-אדם, שהוא מסוגר ומכונס בעצמו בצורה קיצונית. כך נוצרה החזית הקשוחה.

חשיתי תמיד שמאחוריה מתחבא אדם ביישן, נפחד, החושש מפני המגע עם בני-אדם. הייתי בטוח שמהשו פגע בו קשה מאוד בילדותו. אך אי-אפשר היה לשאול אותו על כך. רק בשיחה עם אשתו, בבית זמר, דיבר על מות אמו, בהיותו ילד, ועל הרגשת הנטישה והעוול שחש אז.

כל זה תמאם מאוד לתיאור שמעתי מפי אנשים שהכירוהו בנעוריו, כשהיה נמנע מלהשתתף בשירה בציבור בחוג חבריו בתנועה ובקיבוץ, אך היה ניגש לאחר מכן לפגישות ומנגן באוזניהם מוסיקה קלאסית. גם זאת היתה דרך למצוא מגע, בלי ליצור מגע אישי.

הצד השני של המטבע הוא שתחת לחש מגע, חיפש שילטון, הדרך היחידה שבה ידע לטפל בבני-אדם היתה דרך של שררה, של מאניפולציות, של תכתיב וסקודרות. שתלטנותו לא היתה תוצאה של ביטחון עצמי מופרז, אלא להיפך — ויתכן שזוהו סדרם של דיקטטורים רבים.

יתכן שהחריג היחיד היה ידו, מוסה חרוף, שמותו בתאונת-רכבים עזר, כנראה לשברו.

הוא הקים אימפריה כלכלית, ואין להתכחש להישג זה. הוא עשה זאת בשיטות משלו. הוא העניש את עצמו בעבודה בלתי-נלאית, מחמש בכוקר ועד מאוחר בלילה, כפי שסיפר לנו באותה שיחה. הוא תבע מעצמו יותר מכפי שתבע מאחרים. את עוינותם של האחרים הסביר לעצמו בכך שהוא תבע מהם יותר מדי, שהיה קפדני מדי, שדרש מכל אדם, מנהל ומוזכיר, שלמות של ביצוע.

(המשך בעמוד 64)

חנה זמר יוצאת מבית לוינסון אחרי ההתאבדות, מה עשיתי להס?

נורית לוינסון והבן בהלווייה זעקה לקשר אנושי

(המשך מעמוד 9)

הצודקת. הוא מלכד סביבו את מי שפחתו, מסביר את העניין לאשתו ולילדיו, ויוצא למילחמה מוחצת.

אין מניע חזק יותר למילחמה טוטאלית מאשר אמונתו של אדם (או עם) שהוא נפגע על לא עוול בכפו.

כמה כסילים או מתחסדים ציירו השבוע תמונה קפקאית של לוינסון, האורח הקטן, שנפל קורבן לכוחות אדירים, כנופיה" השולטת בחברת-העובדים ו/או כליהתיקשורת האיומים, ושנתר לברו, חסרי-שע וחסר-אמצעים, כלי יכולת להשיב מילחמה שעה. הוא נדחק לפינה, לפניו נפעה תהום, ולא נותר לו אלא להתאבד.

הוא יכול היה לפרסם את גירסתו בהעולם הזה (כפי שהצענו לו, כמוכן), או בכל כלי-תיקשורת אחר במדינה. אף אחד מהם לא היה סגור לפניו.

הוא יכול היה לאיים במישפט על הוצאת-דיבה, על פי החוק הדראקוני מאי-יכמוהו הקרוי החוק לאיסור לשון-הרע. חוק זה העמיד לרשותו כמה וכמה אמצעים מרחיקי-לכת, ואין ספק שעורכי-הדין המטולים שלו הסבירו לו את כל מיגונו האפשרויות האלה.

דבר אחד חייב להיאמר: אין לשום אדם הוכוח לעלות על הבימה הציבורית, להשיג את השליטה על רכוש הציבור, לנהל מערכת כלכלית השייכת למיליוני בני-אדם — ולסרב לאחר מכן לתת לציבור דיווחשבון על מעשיו ולהסבירם, להשיב על טענות והאשמות ולעמוד בחקירה. איש-ציבור חייב בואת. והיה התחייבות הכרוכה בעצם קבלתו את התפקיד הציבורי.

ההאשמות, חששו מפני חקירה וחשיפה — כל אלה אינם עולים בקנה אחת עם תפקידו במשך השנים, ועל אחת כמה וכמה עם שליטתו המוחלטת במערכת, כאשר היה למעשה חופשי מכל ביקורת ופיקוח, ועשה בה ככתוך שלו ממש.

ההתאבדות אינה תשובה. היא ההיפך מתשובה.

הוא יכול היה להגן על עצמו בחקירה המיטטרית. לפני שנתיים, כאשר פתחה המישטרה בחקירה נגדי בעיקבות פגישתי עם יאסר ערפאת, הדבר רק הפיח בי רוח-קרב כפולה ומכופלת. ולכסוף, אפילו בערך מישפט — איזו כמה טובה יותר יש להוכיח צדק, לפני הציבור כולו?

ברור כי לא בגלל חוסר-ישע התאבד לוינסון. היו לכך סיבות אחרות. כרגע ששמעתי על ההתאבדות, ועוד לפני שקראתי את המכתב שהשאיר אחריו, שאלתי את עצמי, כמוכן, אם נהגנו כשורה, מבחינה עיתונאית ומוסרית, ציבורית ואנושית. העברתי לנגד עיני את שתי שיחותינו האחרונות, ואת מה שפורסם בשבועון זה. הגעתי למסקנה שנהגנו כפי שהיינו חייבים לנהוג, על פי תפישותינו כעיתונאים בחברה חופשית, וגם על פי תחושותי האנושית.

כמשך שיבועה שבועות אלה מחקתי מן הכתבות כל זכר לעניינים אישיים, שהתגנבו מדי פעם בלי משים לכתבות. עוד בראשית הסידרה החלטנו שהסיגנון יהיה ענייני לחלוטין, וגם יבש, למרות שחלק מן הקהל בוודאי היה מעדיף סיפורים אישיים, "צבע", דיכרי-רכילות.

לא התייחסנו אל לוינסון כאל אויב או יריב, או כמי שאנו מנכשים את ראשו בהתלהבות הציור, כפי שקורה לא-פעם לעיתונאים. בפרשה זו, אולי יותר מאשר בכל פרשה אחרת, הצגנו עובדות יבשות בלבד.

נראה שגם לוינסון ראה את הדברים כך. הוקל לו באשר נוכחתי לדעת כי גם בסערות-הרגשות של אדם המחליט להתאבד, ביושב בוודו ובחברו את כתבי האישום שלו, לא כלל בין אויביו את "העולם הזה" ואותי, ולא אמר אף מילה אחת על בליהתיקשורת בכלל.

אין זה מחל מיקרי. היה זה קל וטבעי להטיח דיכריזום במי שפירסמו את הדברים שגרמו להתלקחות הפרשה. אם לא עשה זאת, הרי יש להניח שהוא הבין את שיקולינו והתרשם בפגישותינו שאין אנו רוצים ברעתו, אלא ממלאים את חובתנו כפי שאנחנו רואים אותה. בכך נבדל מאוד מכמה פוליטיקאים עלובי-נפש, שמצאו השבוע שהשעה כשרה כדי לפתוח במסע של "עליהם" על "כליהתיקשורת", כשכוונתם השקופה היא לנצל את ההתרגשות כדי לסתום את פי העיתונאים, העולמים לפרסם דיכרי-ביקורת עליהם בבווא העת.

חורבן בית שני

ב פגשתי עם לוינסון כמה וכמה פעמים לפני הפרשה. אני מנסה להגדיר את טיב היחסים בינינו, ואיני מצליח.

יחסים ידידותיים? לוינסון לא יצר קשר עם בני-אדם, ואף אחת משיחותינו לא היתה אישית. לא היה לו SMALL TALK, שיחת-חולין. האם חיבבתי אותו? איכשהו, קשה להשתמש במילה "חיבה" ביחס ללוינסון.